

Æglæggende sortpletet blåfugl

LIFE er EU's tilskudsordning til miljø- og naturområdet. LIFE-Natur støtter bl.a. projekter, der bidrager til oprettelsen af det europæiske netværk af beskyttede naturområder, Natura 2000.

Læs mere på:

www.ec.europa.eu/environment/life/

Natura 2000 er et økologisk netværk af beskyttede naturområder gennem hele EU. Netværket består af områder, der er udpeget som fuglebeskyttelsesområder og levesteder for planter og dyr.

Læs mere på Natura 2000's danske hjemmeside:

www.blst.dk/Natura2000/

På hjemmesiden www.overdrevsprojektet.dk kan du læse mere om overdrevsprojektet – blandt andet om overdrev, de 11 projektområder, guidede ture i områderne og meget mere.

Kontakt:

Miljøministeriet
Skov- og Naturstyrelsen
Storstrøm
Tlf. 54 43 90 13
E-mail: storstroem@sns.dk

Skov- og Naturstyrelsen der hører under Miljøministeriet, forvalter arealer over hele landet, og driften heraf tilgodeser både friluftsmål, produktionshensyn og beskyttelse af natur og kulturværdier.

Besøg os på www.skovognatur.dk

Grafisk tilrettelæggelse: Page Leroy-Cruce Foto: Per Stadel Nielsen Tryk: Fihl Jensen Oplag: 1.000 Udgivet: 2008

Overdrevsprojektet Genskabelse af overdrev i Danmark

Naturgenopretning på Høje Møn og sommerfuglen sortpletet blåfugl

Skov- og Naturstyrelsen
STORSTRØM

Sortpletet blåflugl (*Maculinea arion*)

HØJE MØN med klinten er et enestående naturområde, ikke blot i Danmark men også i Verden.

Den stærkt kridtholdige jordbund medfører en naturligt åben vegetation og gør opdyrkning vanskelig. Desuden har områdets naturmæssige isolation betydet, at Høje Møn endnu i dag rummer store naturværdier med mange sjældne dyr og planter.

Mange af insekterne på Høje Møn er sjældne eller fraværende i resten af landet. Et af disse sjældne insekter er sommerfluglen sortpletet blåflugl (*Maculinea arion*).

Imidlertid er Høje Møn, i lighed med resten af Danmark, nu så påvirket af især næringstilførsel fra luften, at de åbne naturområder er under hastig tilgroning med træer, buske og stauder. Derved udkonkurreres de sjældne og lyskrævende planter og dyr, som med tiden helt kan forsvinde. Heldigvis findes mange af de truede dyr og planter stadig på Høje Møn, men hvis sådanne arter skal sikres overlevelse i fremtiden, er en omfattende indsats for at bevare de åbne overdrev stærkt påkrævet.

Overdrevsprojektet er et naturgenopretningsprojekt medfinansieret af EU. Projektet skal forøge arealet af overdrev samt forbedre forholdene for de tilbageværende overdrev i Danmark.

Høje Møn er, med de tre områder Jydelejet, Havrelukke og Høvblege, ét af i alt 11 områder i projektet.

Projektet startede i sommeren 2004 og løber indtil udgangen af 2008.

Der er afsat mere end 1 mio. kr. til genoprettelse af overdrev på Høje Møn, og arbejdet her er udført i årene 2005-2008, således at tidligere tilgroede og tilplantede arealer er ryddet. Alene på Møns Klint er der genskabt godt 30 ha overdrev.

Projektet har desuden haft som mål at øge bestanden af den stærkt truede sommerflugl sortpletet blåflugl bl.a. ved at genindføre den til Jydelejet, hvor den sidst blev set i 1977.

Blåfluglens status i Danmark

Sortpletet blåflugl (*Maculinea arion*) er den største af vore blå dagsommerfugle, de såkaldte blåfugle (familien Lycaenidae). Arten har et vingefang på ca. 4 cm og har sit navn efter en række sorte pletter på forvingens overside. Pletterne kan dog være mere eller mindre fraværende hos nogle individer.

Sortpletet blåflugl har tidligere været kendt fra ca. 40 lokaliteter i Danmark. Arten kendes i dag kun med sikkerhed fra én lokalitet, Høvblege på Møn.

På en del af de tidligere lokaliteter er grunden til artens forsvinden oplagt: Beplantning med eller opvækst af træer, især gran og fyr, eller bebyggelse med sommerhuse. Andre steder er artens forsvinden uforklarlig.

Sortpletet blåflugls levevis

Blåfluglens komplicerede liv blev først klarlagt i detaljer så sent som i 1976. De voksne sommerfugle kan ses i perioden fra midt i juni til først i august afhængigt af vejret, og de lever kun ganske kort tid, 3-5 dage. Efter parringen begynder hunnen på æglægningen. Ægget afsættes godt gemt inde i blomsterstande af værtsplanten, som kan være enten timian (*Thymus*) eller merian (*Origanum*). Der afsættes sædvanligvis kun ét æg ad gangen, hvorefter en ny plante opsøges. En hun lægger nor-

De 11 indsatsområder i Overdrevsprojektet

malt omkring 60 æg, men under ganske særligt gode forhold op mod 200 æg.

Efter nogle døgn kommer den lille larve ud af ægget, hvorefter den straks gnaver sig ind i bunden af blomsterne, hvor den fortærer de umodne frø. Ved at flytte fra blomst til blomst æder larven i ca. to uger, til den har nået en størrelse på 2-3 mm. I denne tid skifter den hud 3 gange, og efter det sidste hudskifte ændrer den udseende og adfærd.

Larven forlader værtsplanten ved at lade sig falde til jorden, hvorefter den opsøger en mørk krog, hvor den venter. Den er nu afhængig af, at den bliver fundet og adopteret af den korrekte værtsmyre, som skal være hederødmyre, *Myrmica sabuleti*. Hvis ikke larven i løbet af det næste døgn bliver fundet og bragt til myreboet, vil den dø af sult. Findes den derimod af værtsmyren, vil den blive betragtet som en af myrernes egen larver. Den bæres til boet, hvor den placeres sammen med myrernes rigtige yngel.

Her begynder den at æde myrernes larver, uden at myrerne tager synderlig notits af, hvad der foregår. Hvis myrerne skulle blive for nærgående, afleder blåfuglelarven deres opmærksomhed ved at udskille en sukker- og proteinholdig dråbe, som myrerne drikker med stor begærlighed.

I løbet af et par måneder vokser larven til en længde på ca. 10 mm og har 20doblet sin kropsvægt. Den fortærer ofte al yngel i myreboet. Af samme grund er der normalt kun føde til en enkelt blåfuglelarve i et myrebo.

Blåfuglelarven tilbringer vinteren og det efterfølgende forår i myreboet, hvor også forpupningen sker. En tidlig sommermorgen, medens myrerne endnu er sløve af nattekulden, kravler den nyklækkede sommerfugl ud af boet. Den pumper vingerne op, og flyver ud at finde en mæge.

De voksne sommerfugle er meget stedbundne, og artens spredningsevne er ganske ringe. Man kan derfor kun forvente, at den kan indvandre til nye lokaliteter, som er beliggende i umiddelbar nærhed af eksisterende levesteder.

Værtsmyre og værtsplanter

Sortplettet blåfugl stiller flere livsbetingelser end andre sommerfugle, idet den både kræver tilstedeværelsen af én bestemt værtsplante og én bestemt værtsmyre, og disse stiller igen meget specielle krav til deres levesteder.

En lille ændring i af vegetationshøjden, f.eks. som følge af græsning eller slåning eller ophør af samme, kan have stor betydning for om værtsmyren, hederødmyre, findes på lokaliteten. Som værtsplanter for larverne benytter sortplettet blåfugl i Skandinavien fortrinsvis to arter af timian, bredbladet timian (*Thymus pulegioides*) mest på indlandslokaliteter, og smalbladet timian (*Thymus serpyllum*), især på kystnære lokaliteter. Endvidere benytter blåfuglen på nogle lokaliteter også merian (*Origanum vulgare*).

Timian er en meget konkurrencesvag plante, som let skygges væk af andre, kraftigere planter. Den vokser der for kun på meget magre jorder, hvor vegetationen er sparsom og åben, som fx på overdrev. Desuden behøver frø af timian forstyrrelser

i jordoverfladen for at kunne spire. Timian tåler derfor ikke, at der tilføres næringsstoffer, som fremmer kraftigt voksende planter. Merian er derimod en mere robust plante, som kan vokse i mere tæt og høj vegetation, men på sådanne steder vil blåfuglens værtsmyre oftest ikke kunne leve.

Overdrevspleje på Møns Klint

Dyr og planter, der forekommer som små og isolerede populationer, har en ekstra stor risiko for at uddø, både af biologiske grunde, og som følge af et eller flere år med ugunstigt vejr, fx tørke. For at mindske denne risiko, udvides overdrevsarealerne og dermed sortplettet blåfugls yngleområder.

Væsentlige overdrevsarealer i Jydelejet, på Høvblege og Kongsbjerg er gennem det 20-århundrede plantet til med gran. På de resterende lysåbne naturarealer er der, trods perioder med kreaturgræsning, sket en massiv tilgroning med træer og buske. Store og biologisk værdifulde overdrevsarealer er således forsvundet indenfor specielt de sidste 50 år.

Tilgroet overdrev

Siden statens overtagelse af dele af Møns Klint, herunder Jydelejet og Høvblege, har der løbende været gennemført naturpleje for at bevare naturen på overdrevene og arterne knyttet hertil.

Rydning af tidligere plantage i Jydelejet

Overdrevsprojektet har været et iøjnefaldende fremskridt for naturgenopretningen på Møns Klint. Mere end 12 ha rødgranplantage, og ca. 20 ha mere eller mindre tæt krat er i løbet af projektperioden ryddet. For at bevare og udvikle overdrevsnaturen er det helt nødvendigt at arealerne afgræsses. I forbindelse med projektet er der etableret mere end 10 km hegn, hvoraf en del inddrager helt nye arealer, bl.a. det nyryddede plantageareal. Nye indre hegnslinier muliggør desuden, at græsningstrykket på arealerne fremover kan reguleres efter behov.

Rydningmaskine til rydning af slænkret

Genetablering af blåfuglen i Jydelejet

Sortplettet blåfugl forekom i Jydelejet indtil 1970'erne, hvor den af ukendte årsager uddøde. Det vurderes, at det er usandsynligt, at den sortplettede blåfugl selv vil kunne indvandre fra Høvblege. Da små og isolerede bestande har en stor risiko for at uddø, har det været en del af overdrevsprojektet at genetablere sortplettet blåfugl i Jydelejet. Imidlertid er der, også for insekter, en række forudsætninger, som skal være opfyldt, før en genetablering kan iværksættes. Først og fremmest skal det naturligvis sikres, at artens livsvilkår er opfyldt, også i fremtiden, på den lokalitet den flyttes til. For sortplettet blåfugl er kravet en tilstrækkelig forekomst af værtsplanter og –myrer, samt at arealet er stort nok, til vedvarende at kunne huse en levedygtig bestand af arten. I Jydelejet findes både værtsmyre og værtsplanter i tilstrækkelig mængde i flere, omend meget små, områder, således at der samlet set bør være livsgrundlag for en population.

Erfaringer fra England viser, at etablering af sortplettet blåfugl på en lokaliteter kan ske enten ved udsætning af æglæggende hunner, eller som larver opfostret under kunstige forhold, som udsættes, når de er klar til adoption af myrerne. I august 2007 blev der udsat 25 larver i Jydelejet. I juni 2008 blev der observeret en han, udklækket af en af disse udsatte larver. Det var planen at der i sommeren 2008 skulle udsættes yderligere individer i form af æglæggende hunner, men på grund af en meget lille bestand dette år i Høvblege, er denne del af projektet udsat til 2009.

Jydelejet, juli 2008